

Lanšprež – zadnje počivališče Petra Pavla Glavarja (I. del)

Grad Lanšprež

Grad je bil dedna posest gospodov Landspreis. Prvi zapis sega v leto 1260, v njem pa je omenjen Friderik pl. Landspreis. Leta 1284 je posest prevzel Ulrik. Rodbina je izumrla leta 1311, ko je vitez Diepold Strain z gradu Kamen pri Begunjah na turnirju v Kranju ubil zadnjega lanšpreškega gospoda Balthasarja.

Nasledili so jih vitezi Scharffenbegi s Svibnega. Leta 1367 so dobili grad v last grofje Celjski. Janez pl. Gallenberg je konec 16. stoletja grad opustil. Stal je na visokem, težko dostopnem grebenu pod zaselkom Ažental blizu Češnjevka.

Dvorec Lanšprež

Visoko nad potokom Lanšprešica so konec 16. stoletja Gallenbergi sezidali nov dvorec. Zgradili so masivno dvonadstropno stavbo, prostori so bili zgrajeni simetrično na vežo, stranski fasadi sta bili triosni. Nad glavnim vhodom sta bili nameščeni biforni okni. Gallenbergi so kot lastniki prvič omenjeni leta 1592, ko so posestvo prodali Janezu baronu Khislu, ta pa ga je leta 1596 prodal Karlu pl. Juriču. Med zanimivejšimi lastniki je bil tudi Anton pl. Pečovic (od leta 1599 do 1632), saj je bil kot številni njegovi sodobniki vnet zagovornik protestantizma. Grad je nasledil Jurij Andrej Pečovic, vendar je leta 1635 posest prodal Adamu Kirchpergerju, ta pa je leta 1637 posest zamenjal z Janezom Marijem pl. Bosiom za gospostvi Turn v Litiji in Selo. Po njegovi smrti leta 1642 je lastnik postal Jožef pl. Bosio, ta

Kapela med 2. svetovno vojno.

pa je leta 1665 posest prodal grofu Janezu Henriku Wazenbergu - Dobskemu.

V 17. stoletju so k monolitni stavbi prizidali majhno arkadno dvorišče z enonadstropnimi trakti in vogalnima stolpičema.

Nikolaj grof Aursperg, ki je postal lastnik gospostva v prvi polovici 18. stoletja, je leta 1756 posest prepustil svojemu sinu Alojzu Adolfu Galenu, ta pa jo je leta 1766 prodal komendskemu župniku Petru Pavlu Glavarju. Na začetni strani stavbe so prizidali preprost enonadstropni prizidek. P. P. Glavar je na

Dvorec Lanšprež s staro kapelo.

mestu stare kapele dal sezidati visoko poznobaročno kapelo z zvonikom. Po njegovi smrti je posestvo prešlo v last ustanove za ubožne bolnike, vse do leta 1884, ko je deželna vlada Kranjske na dražbi posest prodala Juliju Wurzbachu pl. Tannenbergu. Ta ga je leta 1887 prepustil svojemu sinu Francu Wurzbachu, po njem pa ga je leta 1891 podedovala Bianka Wurzbach Tannenberg.

Po začetku vojne so se Wurzbachovi izselili, saj so bili nemškega rodu. Posestvo je prevzela družba Emona, oskrbnik pa je postal Italijan Velicogna. V najem so ga leta 1942 vzele sestre uršulinke, ki so jih pregnali iz samostana v Škofji Loki, in v njem živele do konca vojne. Po vojni je državna oblast posest nacionalizirala, leta 1953 so dvorec razkrili in ga čez leto dni porušili.

Kapela Petra Pavla Glavarja – posvečena svetemu Jožefu

Pred dvorcem Lanšprež je prvotno stala manjša kapela sv. Martina, ki jo prikazuje Vitezovičeva upodobitev v Valvasorjevi topografiji iz leta 1679. Na tem mestu je v prvih letih po letu 1766 P. P. Glavar dal zgraditi novo kapelo, posvečeno sv. Jožefu. Zasnovana je kot kvadratni prostor s porezanimi vogali, h kateremu so na štirih stranicah prislonjeni pravokotni prizidki, na vhodu pa je prislonjen visok zvonik s čebulasto streho. Prostor je prefinjeno členjen z venčnimi zidci in pilastri, ki nosijo visok kupolasti obok. Na treh stranicah osnovnega stavbnega telesa in v kapelah prostor osvetljujejo segmentna okna. Na začetni strani je prizidan ulitarni prizidek.

Z novo kapelo so ustvarili zanimivo longitudinalno kompozicijo, saj se stavbne mase dopolnjujejo in so

Obnovljena kapela, april 2006.

razvrščene v eni osi. Poznobaročno kapelo krasijo pilastri z zidci, ki nosijo visok obok in so grajeni po beneški tradiciji s pridihom mode, ki je prihajala s cesarskega Dunaja. Prav zaradi tega sloga sklepajo, da bi načrte za to stavbo lahko izdelal arhitekt Italijan Candi Zulliani. Doslej so domnevali, da je avtor kapele ljubljanski arhitekt Lovrenc Prager, ki je po Glavarjevem naročilu izdelal tudi načrte za cerkev v Tunjicah. Tudi slogovno sta si oba arhitekta zelo podobna.

Po Glavarjevi smrti je posest prehajala v roke različnih lastnikov, ki kapele niso vzdrževali, zato je začela propadati. Dvajsetega februarja 1981 so se zbrali čebelarji pod vodstvom čebelarja Maksa Kurenta st. iz Šentruperta in ustanovili gradbeni odbor za obnovo Lanšpreža. V odboru so bili:

- Maks Kurent st., za gradbeni odbor,
- Jožef Jevnikar, predstavnik KPD Dob pri Mirni,
- dr. Marko Marin, univ. prof. iz Ljubljane,
- inž. Jože Mandel, teh. vodja gradbenih del,
- Amalija Mandel, tajnica pripravljalega odbora,
- Janez Gregorčič, tesarski mojster,
- Darko Krištof, KS Mirna.

Ta odbor je začel prva obnovitvena dela. Veliko mu je pomagala tudi Čebelarstva zveza Slovenije. Pozneje sta delo nadaljevala tudi na novo ustanovljena Regijska čebelarska zveza P. P. Glavarja in Čebelarsko društvo Trebnje, največjo finančno pomoč je prispevala občina Trebnje. Obnovljeno kapelo so slovesno odprli leta 2004, leta 2006 pa smo člani ČD Trebnje ob pomoči Regijske čebelarske zveze P. P. Glavarja kapelo opremili z zvonom. Zdaj potekajo ureditvena dela v notranjosti kapele. V njej je zadnje počivališče P. P. Glavarja, stavba pa je zaščitena tudi kot kulturni spomenik občinskega pomena.

Vida Koželj, ČD Trebnje

Porušena kapela.